

Jag har inga föräldrar. De och min lillebror dog i en bilolycka när jag var åtta år gammal. Under resten av min uppväxt bodde jag hos mina morföräldrar, och när jag var sjutton år flyttade jag hemifrån. Min första lägenhet förmedlades av socialtjänsten på min ort i Västmanland där jag antogs vilja bo, men efter några månader drog jag vidare till storstan, Stockholm, och här fanns inga lägenheter att få ens på den tiden. Så jag lånade min mosters lägenhet i en förort och tillbringade den mesta tiden hemma hos de kompisar jag skaffade. Oftast, nästan alltid, var jag hemma hos Maria. Hon bodde ensam i en etta på Södermalm, en stadsdel som på åttiotalet var en småstad, ett bortglömt lillasyskon till de andra stadsdelarna. Portarna var mer slitna här, pulsen slog långsammare och på andra sidan kanalen, i Lugnet, bodde folk i husvagnar och skjul som om tiden inte fanns. Där låg små verkstäder, svartklubbar och snickerier, där satt män och kvinnor som halkat ur resten av världen. Det hände att vi promenerade över bron dit, Maria och jag, bara för att känna på äventyret som vi anade där. Sedan

försvann Lugnet och något annat kom i dess ställe: det uppdiktade gemytet, framställt inom ramen för en helt annan berättelse om staden. Under årens lopp när jag besökt dessa rensopade gator, på fester hos kollegor och på kalas hos mina barns kompisar, har jag alltid blundat och förgäves försökt att frammana verkstädernas larm, farbröderna utanför sina husvagnar.

Jag hade inte tänkt på Maria på evigheter, men den här morgonen kunde jag inte göra något annat. Det började med att jag satt på den nedfällda toalettsitsen och borstade tänderna. Kvällen innan hade barnen hämtats av sin pappa och jag hade inte orkat städa lägenheten. Halvvägs in under badkaret låg en flera veckor gammal dagstidning med ett par leriga stövlar på, en polisbåt i plast, en tom ask huvudvärkstabletter och den yngste sonens kalsonger. Jag sopade fram sakerna med den ena foten, vred på vattnet i kranen, spottade i handfatet och fastnade med blicken på tidningen. Familjesidan var vänd uppåt, fläckad med torkad lera från stövlarna. Det är så jag minns det, det var så det började. Det var måndag morgon, tidig vår och vattnet spolade i kranen. Jag var på väg till jobbet och satt där med tandborsten i handen och stirrade på sidan med dödsannonser.

Maria bodde två trappor upp i en lägenhet med rivningskontrakt på Södermannagatan. Hennes pappa kände fastighetsägaren, en gubbe som slutat bry sig om sin fastighet och flyttat till Spanien medan huset förföll.

Hissen var trasig sedan decennier och när vi nådde det sista trappsteget flåsade vi och skrattade åt vår dåliga kondis. Vi rökte cigaretter också, Maria vant och beroende och jag valhänt och hostande. Hennes lägenhet var en etta med ett stort kök och högt i tak och lite för många möbler, stolar och byråer och små bord som vi släpat hem från containrar, målat om och installerat någonstans. I det ena hörnet av rummet stod ett svart piano och på väggen intill hängde en nylonsträngad gitarr. Jag hade tagit dit min egen stålsträngade och hängt upp den bredvid, och i högarna ovanpå pianot låg mina notböcker, mina plektrum, mitt capotasto och mina häften med ackordanalys. Oftast satt vi intill varandra på den breda pianopallen och plockade ackorden ur de låtar vi tyckte om, arrangerade om dem och lade på nya stämmor. Eller så spelade vi våra egna låtar, Maria på piano och jag på gitarr, och tvärtom, hela och ofullbordade låtar, med eller utan text. Vi hade varsin systemkamera också, nästan identiska, som vi fotograferade varandra och folklivet nedanför på gatan med, eller trastarna i rönnen mitt emot eller människor vi mötte på våra tågresor genom Europa, och när rullarna var slut framkallade vi dem och hängde filmerna på tork innan vi klippte ned dem i prasslande plastmappar och gjorde kontaktkartor. Sedan valde vi ut de bästa bilderna och såg dem växa fram i mörkrummet som vi riggat på hennes toalett. Vi fick precis plats därinne, intill varandra

framför skålarna med vätska, med varsin glödande cigarett i mungipan klockan två eller tre på natten. Det var 1988 och 1989 och nästan hela 1990, och människor där ute i samhället höll på med helt andra saker. Åtminstone inbillade vi oss att det var så, att folk höll på med sin framgång, med sina bilar och karriärer, med familjebildning och affärsresor och börsklipp. I efterhand mindes jag det som i en filmscen, där huvudpersonen lunkar fram i en annan takt än sin omgivning, och sedan, från ingenstans, dyker ytterligare en person upp som vankar omkring i exakt samma hastighet. Vi, Maria och jag, var en liten ficka som kilats in i samtiden där vi fotograferade månen från hennes fönster med slutartider på fem sekunder, där vi lyssnade på Patti Smith och grubblade över texterna, där vi stämde våra gitarrer som Joni Mitchells och lärde oss spela på dem. Så här i efterhand antar jag att det vi åstadkom knappast var vackert eller unikt i någon egentlig mening. Sannolikt var inget av det vi gjorde särskilt begåvat eller underhållande, eller ens värt att bevara, men så drömde vi inte heller om några karriärer inom konsten eller musiken. Vi sysslade inte med framtiden, drömde inte överhuvudtaget, hade inga planer. Vi levde utan beteckningar, utan att bedöma eller sätta namn på något vi gjorde. På det sättet var vi kanske unika.

Maria och Mia, vi rimmade till och med. Hon var mörk och jag ljus, men vi var lika långa och hade lika-

dana kläder: svarta eller starkt kulörta och med spektakulära detaljer. Hatt och slängkappa var en given kombination, men också nätstrumpor och herrlinne, eller klänning och militärkängor, eller frackskjortor och hippievästar i filt med olikfärgade fickor, eller stråhatt och lodenrock, eller långklänning och flygarmössa. Jag jobbade i disken på olika restauranger när jag behövde pengar, hon arbetade emellanåt i receptionen på sin pappas jobb. Allt vi behövde hittade vi eller köpte begagnat: kläder, skivor, böcker, prylar. Det var under en tid då det fortfarande fanns en del lumpbodrar i Stockholm, med möbler och gammalt skräp och inrökta män som sov i tältängar bakom kassan, och då antikvariaten i stan var många och skiftande och humörstyrda beroende på vem som ägde dem. Man kunde komma med en kasse böcker i en genre, få dem värderade och på stående fot omsätta dem i en kasse andra böcker i samma genre. Längs Drottninggatan låg antikvariaten vägg i vägg, och en dag i början av vår vänskap kom vi in i ett av dem och rörde oss åt olika håll: Maria mot lyriken och jag mot prosan. Min kärlek till litteraturen var stor och i stort sett obesvarad, jag läste mycket och oftast utan att förstå ens hälften. Jag ville, i likhet med alla som försöker bli vuxna före tjugo, vara mer mogen än jag var, men mitt intellekt hållbargerade inte allt jag utfodrade det med: Claude Simon, Djuna Barnes, Camus, Thoreau, Woolf, Joyce, Patrick White, Krilontrilogin, Proust. En del av roma-

nerna tog jag mig igenom bara med svårighet och med en viss bävan: alla dessa ord, detta förfinade trassel av meningar. Den här dagen i antikvariatet på Drottninggatan pickade Maria på min axel och höll upp en uppslagen bok framför mig. Hon sa ingenting utan stod bara där och höll upp boken. Det var en samlingsvolym med dikter på svenska som hon stått och slagit i på måfå. På uppslagets ena sida fanns en kolteckning av ett landskap, och mitt på den andra sidan fanns två korta meningar:

Jag har varit med om dig. Jag kan aldrig förlora dig.

De var de första ord någonsin som träffat mig i magen, en kroppsdel som jag inte trodde var mottaglig för bokstäver. Jag stod där och stirrade på dem, såg på Maria och sedan tillbaka på de två meningarna. Vi båda insåg, helt utan att ha älskat på allvar, utan att ha lämnat eller blivit lämnade, och utan att ha formulerat något som helst förhållande till kärleken, att dessa ord i två korta meningar lyckades sammanfatta allt som har med människor att göra. Kunde det vara så enkelt? Kunde man skriva så enkelt? Det var något med den konstfulla precisionen som jag inte kunde få nog av, sättet att slå utan att ta i, att kunna sammanfatta läget i en enda tanke. Maria köpte boken och sedan gick vi till en pappershandel och skaffade gnuggbokstäver, och samma kväll satt raderna i en ram i hennes hall, som ett motto man såg varje gång man kom eller gick. De blev lägenhetens signatur.

Förmodligen var det därför jag såg dödsannonsen direkt den här morgonen i badrummet, eller rättare sagt: först såg jag den korta dikten, kursiv och inklämd mellan namnen på de sörjande och uppgifterna om jordfästning och minnesstund. Raderna stod där, omisskännliga och fullkomligt sig lika från Marias hall drygt tjugo år tidigare. I annonsens överkant fanns ett enkelt svart kors. Jag stirrade, kranen spolade, jag sänkte handen med tandborsten, böjde mig ned mot tidningen och läste.

Vår älskade

MARIA BRINK

*1 maj 1971 †19 mars 2012

HENRIK RUBEN MANNE

Mamma och Pappa

Stefan och Siv

Kusinerna

Släkt och många vänner

Jag har varit med om dig. Jag kan aldrig förlora dig.

(J. Werup)

Begravningen äger rum i Solna kyrka fredagen den 6 april 2012 kl 14.00. Efter akten inbjudes till minnesstund.

Osa till Jaenssons Begravningsbyrå 08-6401107.

Tänk gärna på Världsnaturfonden pg 90 85 04-4.

Jag tog in denna text i ett drag och höll andan under dagen. Först på kvällen, när jag kom hem efter jobbet och ett glas vin med en vän på en bar, kom annonsen tillbaka till mig. Tidningen låg kvar där jag lämnat den, hopvikt på golvet i badrummet med familjesidorna uppåt, stumma och svartvita sidor som pulserade av blod och död utan att göra något väsen av sig. Födelsedagar och minnesord, dop och begravningar, förlovningar och plötsliga avsked: allt fanns där sida vid sida, i ett och samma typsnitt. Jag klippte ut annonsen och satte upp den på kylskåpet med en magnet. Det var måndagen den 2 april, fyra dagar kvar till begravningen.

Jag och Maria hade tappat kontakten när hon började på universitetet och jag gjorde en lång resa till Asien. Jag föreställde mig att det var som två stigar i skogen som följts åt och efter ett tag börjat löpa i olika riktningar, trevande till en början och sedan alltmer självständigt. Längre var min tanke att jag snart skulle sitta där på hennes fönsterbräde igen och se ned på de förbipasserande, eller rikta min kamera mot koltrasten i trädet på andra sidan gatan, eller mot hennes ansikte, detta ansikte som jag fotograferat hundratals gånger i försök att efterlikna den sjungande gråskalan i Christer Strömholms porträtt från Paris. Men efterhand, när jag tillbringat en del tid i den franska huvudstaden och på många andra platser i världen och funnit andra gråskalor, kändes de magiska ögonblicken på det där fönster-

brädet avlägsna. Hon gick en linje med någon sorts samhällsbyggande inriktning och tog examen precis när jag själv började studera på universitetet. Våra vägar korsades inte längre, och när vi någon gång sågs, så som människor i en och samma storstad träffar på varandra, av slumpen, så var vi främlingar. Vi hade trätt in i varandras förflutna. Som alltid när man träffar vänner från en nyligen passerad ungdom fanns där också ett inslag av skam: skam inför den lilla brådmogna tonåring som man var då, eller försökte vara. Vi insåg att vi varit klåpare, med ålderns rätt, som alla intellektuella nittonåringar. Jag tror att Maria också skämdes när ett slumpartat möte med mig tvingade henne att tänka på den där tiden, jag såg det på henne: det var något som skavde och hon ville iväg. Men skammen över tonåren försvinner med minnet av dem, och det fåtal gånger vi råkat på varandra under det senaste decenniet hade vi bara stått där som vanliga främlingar inför varandra, främlingar med ett par gemensamma förflutna år.

Nästa dag knackade jag på chefens dörr. Sedan sex år arbetade jag som affärsjurist på en advokatbyrå i city, under en chef av den gamla skolan. Alla kallade honom chefen, medvetna om att han föredrog att kallas vid sitt förnamn, Sivert. Jag väntade i flera minuter på svar medan jag hörde honom rumstera om där inne och sedan fick jag kliva in och slå mig ned i den klena besöksstolen framför hans skrivbord. Jag bad om att få ledigt

kommande fredag och han puffade fram läsglasögonen på näsan och tittade på mig med höjda ögonbryn.

”Begravning”, sa jag.

”Verkligen?”

Bakom hans ord anade man ständigt en eller annan svensk översättning av ett uttryck på engelska, really, hört i någon teveserie eller film.

”Klockan två.”

”Jag hör dig, jag hör dig. Hur länge?”

”Jag tar eftermiddagen.”

”Verkligen?”

”Det är minnesstund, en del människor jag nog vill träffa.”

Vi hade haft en del gemensamma vänner, Maria och jag, och några av dem kunde mycket väl dyka upp: Lars som hon hade ett förhållande med till och från under flera år, den lilla grupp människor som vi startat ett band med, Professional Friends, hennes trumspelande bror John som ibland kommit hem till henne och satt sig på sängkanten och berättat anekdoter ur turnélivet. Jag hade mött hennes föräldrar några gånger, till och med firat jul med dem: vad jag mindes, ett par vuxna och gråa medelklassfrämlingar, ohjälpligt fast i sitt tantskap och farbrorskap fastän de rimligen inte kan ha varit mycket äldre än mina nuvarande dryga 40. Men så är det alltid: folk är mycket äldre än man själv blir när man kommer upp i samma ålder.

”Självklart får du ledigt. Anytime”, sa min chef och fick det att låta som något annat än min lagstadgade rättighet.

Han såg på mig över sina läsglasögon. Han var en satt man med en dallrande överkropp, betydligt yngre än han såg ut och alltid på ett offensivt humör. I varje given situation tycktes han göra en kalkyl över vad han och firman kunde få ut av det hela och jag såg hur han nu grunnade på detta. I hans blick på mig fanns, som hos många äldre män utan sexuell räckvidd, ett potentiellt faderskap, som om jag någonstans behövde tas om hand. Jag förmodar att han där fann ett slags överläge. Å andra sidan var jag en av hans bästa jurister, en av få på kontoret som inte dagligen planerade sitt språng därifrån och den enda som emellanåt kallade honom för Sivert, vilket gav mig en ofrånkomlig fördel i varje samtal.

”Tack”, sa jag.

”Ingen orsak”, sa han.

Den kvällen stod jag länge framför dödsannonsen på kylskåpet. Varför hade hon dött? Jag förmodade att det var cancer, men eftersom annonsen inte hade den sedvanliga påminnelsen om cancerfondens plusgiro kunde det vara vilken sjukdom som helst. Egentligen spelade det ingen roll, men jag ville ändå ta reda på orsaken, om hennes död varit väntad eller plötslig, om vägen dit varit långdragen eller kort, om slutet varit en lättnad

efter år av plåga eller överraskat dem alla. Jag kände inte Maria längre och beskedet om hur hon dött skulle inte påverka mig. Ändå ville jag veta, som om det fanns en pusselbit att lägga, som om det fanns något med henne som jag inte kunde släppa, som jag egentligen aldrig släppt taget om. Jag ville ta reda på det, och sedan sätta punkt, och sedan, vid något tillfälle, kanske bläddra i någon diktantologi, stöta på raderna och återkalla minnet av de där åren igen: Jag har varit med om dig. Jag kan aldrig förlora dig.

Efter begravningen hölls en minnesstund i den låga byggnaden intill kyrkan. Gästerna promenerade dit över grusplanen i mindre trupper. Först gick familjen: en lång man i fyrtioårsåldern och två pojkar i de lägre tonåren. De gick tillsammans med ett äldre par som mycket väl kunde vara hennes föräldrar. Jag kände inte igen dem. De promenerade sakta, med armarna släppt hängande utefter sidorna. Därefter kom en klunga som kanske var kusiner eller arbetskamrater eller möjligen vänner från studietiden. De hade svarta kläder och gick i mindre grupper och talade lågt med varandra. Jag gick strax bakom dem, med människor som inte var klädda i helsvart och som suttit i de bakre bänkraderna. Kyrkan hade varit fullsatt, och trots de tunga stegen och sänkta blickarna lät grusets knaster ivrigt under oss, nästan uppsluppet av alla dessa människor som kommit hit för

att ta ett för tidigt farväl. Intill mig gick en överviktig man med en bakvänd skinnkeps som, förmodade jag, dolde en flint. Jag kände igen de distinkta ögonen och de kraftiga ljusa ögonbrynen. Det var Lars.

Jag rörde vid hans överarm och han såg länge förvirrat på mig innan ögonbrynen åkte upp.

”Mia?” sa han.

”Ja.”

”Det var fan. Det var som fan. Du är dig lik, verkligen.”

Han granskade mig. Jag bar en svart, vadlång klänning, en mörk kavaj, en mörkröd sidensjal och en blodröd brosch med en ros på. Broschen hade jag fått av Maria under någon av våra resor. Jag hade letat länge och till slut hittat den i en kartong med gamla kläder i garderoben.

”Bara lite äldre”, sa jag. ”Tjugo år.”

”Drygt.”

”Ja, drygt tjugo år.”

Lars hade svarta jeans, en vit skjorta och en svart kavaj. Skjortan var instoppad i jeansen och magen vällde över linningen. I nacken stack enstaka gråblonda lockar ut under kepsen. Över hakan och kinderna spred sig en gles skäggväxt i samma färg.

”Tjugo år, det är inte klokt egentligen”, sa han.

Han gick snett framför mig och jag vet inte om han pratade med mig eller för sig själv.